

Heikki O. Haulisto rakennusarkkitehti,
Turun kaupungin esteettömyysasiamies

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa on noin 2,4 miljoonaa vakituisesti asuttua asuntoa, joista pientaloissa peräti 1,3 miljoonaa eli 54,1 %. Pientaloja ovat omakoti- ja paritalot sekä rivi- ja ketjutalot. Vuonna 2004 myönnettiin lupa 29 409 asunnolle, joita omakoti- ja paritaloissa 13 726 ja rivi- ja ketjutaloissa 5 129, pientaloissa yhteensä 18 492.

Elinkaariajattelu edellyttää sekin ehdotonta esteettömyyttä. Ennusteen mukaan "Suomi harmaantuu 2009". Vuoteen 2050 mennessä alle 50-vuotiaiden määrä lisääntyy 1 %, yli 75-vuotiaiden 75 %. Määrällisesti alle 15-vuotiaita on vähemmän kuin 65 vuotta täyttäneitä. On helppo kuvitella, mitä se merkitsee esteettömyyden merkityksen kannalta. Velvollisuutemme on tänään suunnitella ja rakentaa yhteiskunta myös huomisen tarpeisiin välttyäksemme turhilta korjaus- ja muutostalouksilta.

Pientaloasuntojen esteettömyys on merkittävä tekijä puhuttaessa yhteiskunnan tasa-arvoisesta saavutettavuudesta. Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää, että "asuinrakennusten ja asumiseen liittyvien tilojen tulee rakennuksen suunniteltu käyttäjänmäärä ja kerrosaluku sekä muut olosuhteet huomioon ottaen täyttää liikkumisesteetön rakentamiselle asetetut vaatimukset". Lisäksi "asunto-suunnittelulla tulee edistää asumiseen tarkoitettujen tilojen toimivuutta sekä soveltua erilaisiin ja muuttuviin asumistarpeisiin".

Rakentamismääräyskokoelman osat *F1 Esteetön rakennus ja G1 Asuntosuunnittelu* antavat asiasta varsin selkeät määräykset ja ohjeet. G1/3.2.3 määrää, että pientaloasunnon käymälä- ja pesutilan on oltava varustettavissa myös pyörätuolin ja pyörällisen kävelytelineen käyttäjälle. Asuntojen yhteisten tilojen tulee niidenkin soveltua liikkumisesteisten käytettäväksi. Kohdassa 3.3.1 määrätään ovien ja kulkuaukkojen vapaaksi leveydeksi vähintään 800 mm, joka ohjeen mukaan tarkoittaa kulkuaukon todellista leveyttä myös avatun ovilevyn kohdalla.

MÄÄRÄYKSET "VÄLTÄMÄTÖN PAHA"?

Määräyksiin suhtaudutaan usein kuin välttämättömään pahaan. Yhden wc-istuimen ja suihkun luokse järjestetään kulku, muihin ei. Seurauksena saattaa olla kaksitasoinen asunto, jossa makuuhuoneet ja esteetön peseytymistila ovat eri kerroksissa. On esimerkkejä siitä, kuinka tilapäisestikin, esimerkiksi polvioperaation jälkeen, huonosti liikkuva henkilö on pulassa tällaisessa kodissa. Vaihtoehto kotona

toipumiselle on kallis oleskelu laitoksessa, mikäli sellaiseen edes pääsee. Siksi kokonaisuuden toimivuus tulee asettaa etusijalle eikä vähimmäisvaatimusten toteuttaminen.

Eri tasojen väliseen liikkumiseen muutenkin kuin portaita pitkin on viisasta varautua. Ikääntyessä portaiden käyttö väistämättä vaikeutuu. Pohjaratkaisussa on syytä varata sopiva tila päällekkäin eri tasoilla mahdollista riittävän kokoista hissiä tai nostinta varten, tai ainakin suunnitella porraskaidenostimelle soveltuvaksi. Kenelle tahansa ahtaat, kapeat ja kiertyvät portaat ovat vaaralliset, puhumattakaan siitä, kuinka vaikeata on niissä tavaroiden siirtäminen. Useimmat ihmiset ovat joskus elämänsä varrella liikkumis- ja toimimisesteisiä.

ESTEETÖMYYS PALVELEE KAIKKIA

Sisäänkäynnistä määrätään kohdassa 4.2.1 seuraavasti: "Pientalotontin tai rakennuspaikan rajalta sekä autopaikalta asuntoon maantasokerroksessa johtava kulkuyhteys ja sisäänkäynti rakennetaan myös liikkumisesteiselle soveltuvaksi, jos se maaston muodon ja korkeuserot huomioon ottaen on mahdollista." Tämä vaatimus ei useinkaan käytännössä toteudu. Tuntuu kuin pientalotontit kaavoitetaisiin säännöllisesti "maaston muodon ja korkeuserot huomioon ottaen" niin, ettei esteetöntä sisäänkäyntiä voida muka vaatia ja tehdä, vaikka määräys on selkeä ja yksiselitteinen.

Mikäli rakennusluvan hakija katsoo, ettei hän maastollisista olosuhteista johtuen todellakaan voi toteuttaa esteetöntä sisäänkäyntiä, on hänen, siis hakijan, eikä rakennusvalvontaviranomaisen velvollisuus osoittaa pätevästi kyseinen seikka. Mielestäni vain todella perustelluissa tapauksissa voidaan vaatimuksesta poiketa. Etenkin ns. valmistaloissa nykyään suosittu korkea sokkeli koetaan oikeutuksena poiketa vaatimuksesta. Näin asia ei ole. Kunnan suunnittelulla voidaan lattiatason ja sisäänkäyntikohdan maanpinnan korkeusero tehdä sopivaksi luiskaa varten.

Ympäristöministeriön asunto- ja rakennusosaston ylijohtaja *Jouni J. Särkijärvi* kirjoittaa *Asu ja rakenna* -lehdessä 3/2005: "Ainoa pientaloja koskeva muutos oli näiden sisäänkäynniltä vaadittava esteettömyys. – Pyörätuolirampit saattaa olla tarkoituksenmukaista suunnitella irrallisiksi, etenkin jos niille ei ole jatkuvaa käyttöä. Lupaviranomainen voi silti edellyttää, että ne ovat olemassa jo otettaessa

rakennus käyttöön." Jotta esteettömyys toteutuisi, lupaviranomaisen tulee vaatia, että mahdollinen irrallinen luiska on talossa, luiska ei ole kaltevuudeltaan liian jyrkkä ja soveltuu sille osoitettuun paikkaan ja että sitä osataan käyttää.

Espoon kaupungin julkaisemassa *Liikkumisesteetön asunto, Ohjeita pientalon suunnitteluun -oppaassa* edellytetään seuraavaa: Mikäli sisäänkäyntiin on suunniteltu portaita, tulee käytössä olla siirrettävä luiska, joka mahdollistaa liikkumisesteisen henkilön pääsyn asuntoon. Paitsi pyörätuolin ja pyörällisen kävelytelineen (rollaattorin) käyttäjää, tämä helpottaa myös lastenvaunujen kanssa liikkuvan pääsyä sisälle. Helsingin rakennusvalvontatoimiston *julkaisussa Suosituksia esteetön pientalon rakentamiseksi*, perustelee esteetön sisäänkäynnin tarvetta sillä, että "asunto soveltuu vierailuun kaikille ja tarvittaessa liikkumisesteisen henkilön asumiseen ilman suuria muutostöitä". Opas kiinnittää myös huomiota esteettömyydestä lapsiperheille koituvaan hyötyyn.

Oiva esimerkki esteetön sisäänkäynnin tarpeellisuudesta on ympäristöministeri *Jan-Erik Enestamin* videoita tervehdyksensä ja Invalidiliiton 3.2.2006 järjestämään Esteettömyysseminariin, jossa hän kertoo omaakohtaisen kokemuksen perheelleen tehdystä, mallikelpoiseksi tarkoitusta omakotitalosta. Ministerin liikkumisesteinen äiti tuli tutustumaan poikansa uuteen taloon, mutta ei päässyt sisään. Sisäänkäynti oli näet toteutettu pelkästään portain.

Esteetön sisäänkäynti – pientalossakaan – ei siis palvele ainoastaan vammaista asukasta, vaan kaikkia taloon tulijoita ja jopa seuraavaakin asukasta ja hänen tuttavapiiriään. Tuntuu usein siltä, että lain vaatimusten ja hyvien ohjeiden kiertämiseen käytetään paljon enemmän ajattelua, aikaa ja vaivaa kuin toimivan kunnan pientalon suunnitteluun. Ovi-teollisuus on jo laajentanut tuotantoaan uusien vaatimusten tasolle. Toivottavasti valmistaloteollisuuskin on valmis niin tekemään.

Maritta Koivisto

1

ACCESSIBLE HOME

There are ca. 2.4 million permanent residences in Finland, and up to 1.3 million of them, or 54.1% are in detached houses. In statistics, detached houses include single and two-family houses, terraced houses and chain houses.

The accessibility of residences in detached houses is an important factor in the sense of an equally accessible society. Quite clear regulations and instructions are provided in the Finnish Building Code Section F1, Accessible building, and Section G1, Housing planning. The toilet and washing facilities of detached houses, for example, shall be designed so that they can be equipped as required for users of wheelchairs and wheeled walkers. Common areas in residences must also be accessible by persons with restricted mobility. The free width of doors and openings should be at least 800 mm.

A requirement that is fulfilled regrettably seldom concerns accessibility of the entrance to the building from the border of the plot or the building site, as well as from the parking area. According to the requirement, this accessibility should be ensured provided the form of the terrain and the differences in height permit it. By means of proper planning any height differences between the floor level and the ground level at the entrance point could be eliminated by a ramp, however.

Also in detached houses, accessible entrances do not benefit only handicapped residents, but everybody entering the house, and even the next residents and their visitors. The author of the article, building architect Heikki O. Haulisto feels that in many cases more time and effort is spent on planning how to get round regulations and instructions, than on designing a functioning detached house.

Maritta Koivisto

2

1,2
Uusien kerrostalojen sisäänkäynneissä on huomioitu esteettömyys. Pientalojen sisäänkäynneissä tulee huomioida samat vaatimukset. Kuvassa näkyvät Asunto Oy Helsingin Arabianviljojen luiskatut sisään tulot.